

נאום יהושע בשכם, מות יהושע וקבורתו, סוף תקופת יהושע (פרק כד)

ההכנות לכניסה לארץ

פרקים א-ה

(מינוי יהושע, שני המרגלים ביריחו, נס מעבר הירדן, האבנים במלון, ברית המילה, קורבן הפסח, הפסקת המן, פגישת יהושע עם מלאך ה')

כיבוש הארץ ומלכיה ואירועים נלווים

פרקים ו-יב

(הכיבוש הנסי של יריחו, שתי מערכות בכיבוש העי, טקס בהר עיבל והמזבח, תרמית הגבעונים, מלכי הדרום, מלכי צפון)

חלוקת הנחלות בארץ

פרקים יג-כ

(הארץ הנשארת, ההגרלות וההתנחלות, ערי המקלט)

ארועים ונאומי סיום

פרקים כא-כד

(מזבח שבנו שניים וחצי השבטים בעבר הירדן, נאומי יהושע, מות יהושע)

ספר יהושע

הפרק האחרון בספר יהושע מספר על כריתת ברית של יהושע עם עם ישראל בשכם.

הברית בשכם (א-כז)

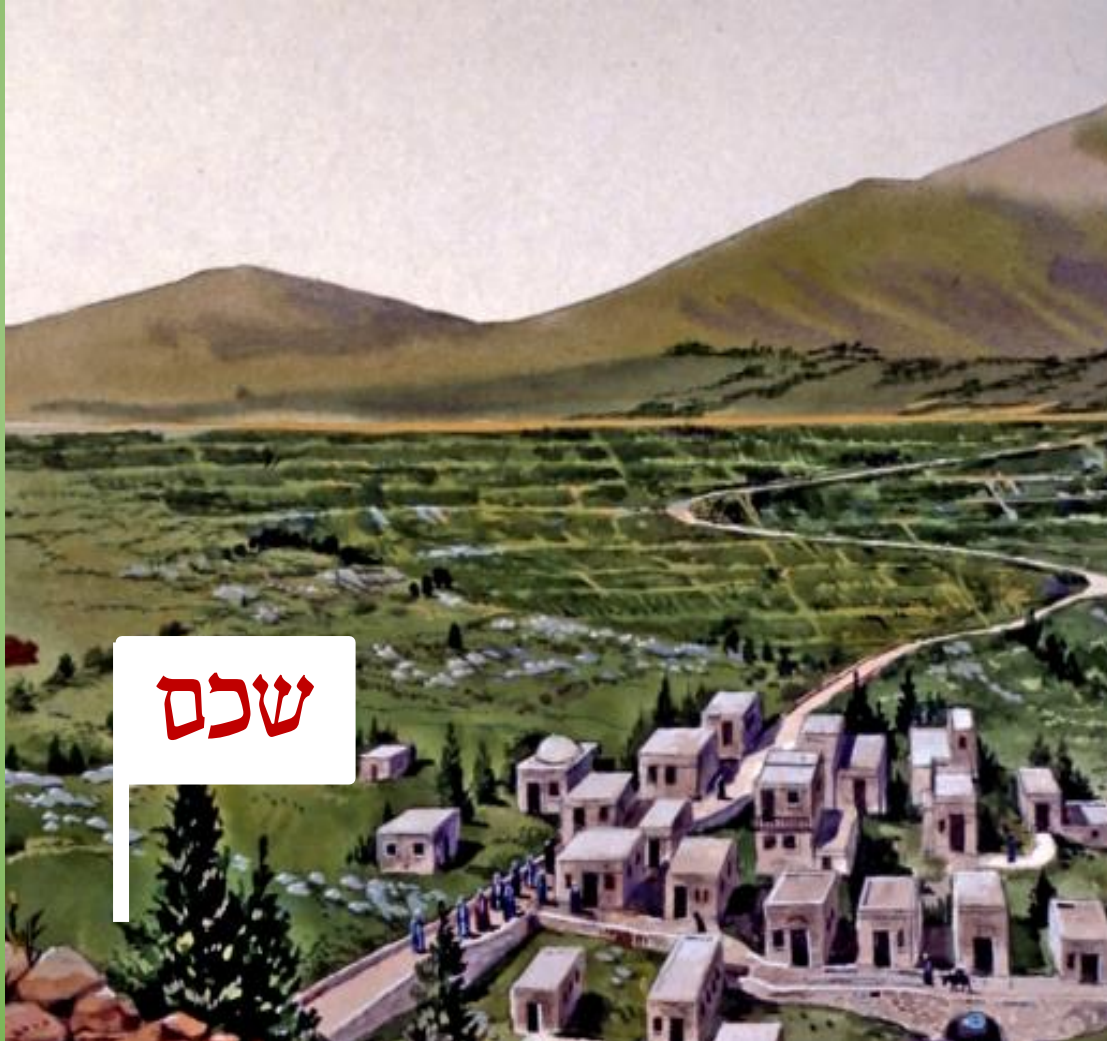
יהושע אוסף את כל שבטי ישראל לשכם ומעמיד אותם בברית. כמו הברית בערבות מואב בימי משה, גם כאן יהושע מזכיר את ההיסטוריה של עם ישראל, מימי אברהם ועד כיבוש הארץ (אחד האירועים המשמעותיים שיהושע דווקא לא מזכיר הוא מעמד הר סיני). יהושע מציב בפני העם אפשרות להפסיק לעבוד את ה' או לבחור בעבודת ה' מחדש "וְאִם רַע בְּעֵינֵיכֶם לַעֲבֹד אֶת ה' בְּחַרוּ לָכֶם הַיּוֹם אֶת מִי תַעֲבֹדוּן". העם מיד עונה ליהושע שהם ימשיכו לעבוד את ה' "חָלִילָה לָנוּ מֵעֲזֹב אֶת ה' לַעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים" ויהושע מסביר לעם את ההשלכות של הבחירה שלהם: יש להסיר את אלהי הנכר, ואם העם יעבדו אלהים אחרים, ה' יעניש אותם. לאחר מכן יהושע כורת עם העם ברית ונותן להם "חֶק וּמִשְׁפָּט" וכותב את הדברים "בְּסֹפֶר תּוֹרַת אֱלֹהִים וַיִּקַּח אֶבֶן גְּדוֹלָה וַיִּקְיֶמָה שָׁם תַּחַת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּמִקְדָּשׁ ה'.

מות יהושע (כט-לג)

כמו סיום התורה, כך גם ספר יהושע מסתיים במותו של המנהיג, יהושע, שהיה בן 110 במותו (משה כזכור היה בן 120). יהושע נקבר בתמנת סרח, שנחלתו בהר אפרים, והכתוב מכנה את יהושע "עֶבֶד ה'", שלא כמו בתחילת הספר שם הוא כונה "מְשִׁרַת מֹשֶׁה" (א', א). כאן מזכיר הכתוב גם את קבורת עצמות יוסף שהעלו בני ישראל ממצרים.

תקציר
פרק כז

יהושע מכנס את ישראל ואת נציגיהם לעיר שכם (א)

שכם

וַיֵּאסֹף יְהוֹשֻׁעַ

אֶת כָּל שְׁבֵטֵי-יִשְׂרָאֵל שְׁכֶמָה (=לעיר שכם).

וַיִּקְרָא לְזַקְנֵי-יִשְׂרָאֵל, וְלִרְאשֵׁיו, וְלִשְׁפָטָיו וְלִשְׁטָרְיוֹ,

וַיִּתְיַעֲבוּ לְפָנָיו-הָאֱלֹהִים (במקום הכינוס היה כנראה מזבח או

מקדש כלשהו לה').

וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל-הָעָם:

כֹּה-אָמַר ה' אֱלֹהֵי-יִשְׂרָאֵל,

הטובות שעשה ה' עם ישראל

מתקופת האבות ועד כיבוש-הארץ (ב-יג)

תקופה א. הטובות שעשה ה' בתקופת האבות (ב-ד)

- בַּעֲבֹר-הַנְּהַר (=מקומות משני עברי נהר-פרת, כמו: אור-כשדים, חרן) יֵשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם:
תֵּרַח אָבִי-אַבְרָהָם וְאָבִי-נַחֹר, וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים-אַחֵרִים !
- וְאַקַח (=ואבחר) אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר-הַנְּהַר, וְאוֹלַךְ אֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ-כְּנָעַן.
- וְאַרְבָּה אֶת זֵרְעוֹ, וְאַתָּן לוֹ אֶת יַעֲחָק.
- וְאַתָּן לְיַעֲחָק אֶת יַעֲקֹב וְאֶת עֵשָׂו.
- וְאַתָּן לְעֵשָׂו אֶת הַר-שֵׁעִיר לְרִשְׁתָּ אוֹתוֹ.

מכות מצרים

בשליחות משה ואהרן

יציאה

ממצרים

הטבעת המצרים

ביום

שהות ארוכה

במדבר

כיבוש מלכי

עבר הירדן

העלת העם

מקללת בלעם

תקופה ב. הטובות שעשה ה' מהירידה למצרים ועד הכניסה לארץ (ג-י)

- וַיַּעֲקֹב וּבָנָיו יָרְדוּ מִצְרָיִם.
- וַאֲשַׁלַּח אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אֹהֲרֹן, וְאָגַף (=והכיתו) אֶת מִצְרַיִם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ (=ודברים נוספים שעשיתי למצרים), וְאַחַר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, וְאוֹצִיא אֶת אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם.
- וַתָּבֵאוּ הַיָּמָה (=לימים-910), וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵי אֲבוֹתֵיכֶם בָּרֶכֶב וּבַפָּרָשִׁים יָם-סוּף, וַיִּצְעֲקוּ (בג"י) אֶל-ה' !
- וַיִּשֶׁם מֵאֵפֶל (=עמוד ענן וחושך) בֵּינֵיכֶם וּבֵין הַמִּצְרַיִם, וַיָּבֵא עָלָיו אֶת הַיָּם וַיַּכְסֶהוּ, וַתִּרְאֶנָּה עֵינֵיכֶם אֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם
- וַתֵּשְׁבוּ בַּמִּדְבָּר יָמִים רַבִּים (=40 שנה).
- וְאָבֵא אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ-הָאֱמֹרִי הַיּוֹשֵׁב בְּעֵבֶר-הַיַּרְדֵּן, וַיִּלָּחֲמוּ אֶתְכֶם. וְאַתֶּן אוֹתָם בְּיַדְכֶם, וַתִּירְשׁוּ אֶת אֶרֶץ וְאֲשַׁמִּידֶם מִפְּנֵיכֶם (=הכוונה לכיבוש סיחון ועוג, ראה ספר במדבר פרקים כ-כא)
- וַיָּקָם בָּלַק בֶּן-צְפּוֹר מֶלֶךְ-מוֹאָב, וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל. וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא לְבִלְעָם בֶּן-בְּעוֹר לְקַלֵּל אֶתְכֶם. וְלֹא אָבִיתִי לְשִׁמְעַע לְבִלְעָם, וַיִּבְרַךְ בְּרוּךְ אֶתְכֶם, וְאַעֲלֶה אֶתְכֶם מִיַּדוֹ (ראה ספר במדבר פרקים כב-כד).

המעבר
בירדן

כיבוש
עמי כנען

גירוש שני מלכי
האמורי ע"י צרעה
(כנראה סיחון ועוג
שני מלכי עבר הירדן)

קבלת ארץ מיושבת
שלא טרחת בבנייתה
והנאה מפירותיה

תקופה ג. כיבוש הארץ והישיבה בה (יא-יג)

- וַתַּעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן.
- וַתָּבֹאוּ אֶל יְרִיחוֹ, וַיִּלָּחֲמוּ בָכֶם בַּעֲלֵי-יְרִיחוֹ, הָאֲמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהַגְּרִגְשִׁי הַחֲזִי וְהַיְבוּסִי, וְאַתֶּן אוֹתָם בְּיַדְכֶם.
- וְאַשְׁלַח לְפָנֵיכֶם אֶת הַצֶּרְעָה (=צרעות שעוקצות עד מוות) וְתִגְרַשׁ אוֹתָם מִפְּנֵיכֶם, שְׁנֵי מַלְכֵי-הָאֲמֹרִי, לֹא בְחָרְבָהּ וְלֹא בְקִשְׁתָּהּ (=הגירוש נעשה ברצון ה' ולא בזכות חרבם וקשתם של בני-ישראל).
- הערה: בספר שמות פרק כג נאמר: "ושלחתי את הצרעה לפניך וגרשה את החזי ואת הכנעני ואת החתי מלפניך", בספר דברים פרק ז' נאמר: "וגם את הצרעה ישלח ה'—אלהיך בם עד אבד הנשואים והנסתרים מפניך". הפס' אצלנו ביהושע בא לומר שבכיבוש הארץ קוימה ההבטחה שניתנה בתורה. המושג "צרעה" לא ברור, שכן לא מסופר על שום קרב בו השתתפו צרעות. אמנם המדרשים קצת עוסקים בכך, אך במקרא הדבר לא מוזכר. יש המפרשים שאכן מדובר על צרעה ממש, ויש המפרשים שצרעה משמעותה: מחלה, אולי צרעת. ישנם פירושים נוספים.
- וְאַתֶּן לָכֶם אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא יִגְעַת בָּהּ (=ארץ שלא טרחת בה, באת וקיבלת הכל מוכן) וְעָרִים אֲשֶׁר לֹא בְּנִיתֶם, וַתֵּשְׁבוּ בָהֶם. פְּרָמִים וַיְזִיתִים אֲשֶׁר לֹא נִטְעַתֶם, אַתֶּם אֹכְלִים.

המסקנה המתבקשת היא לעבוד רק את ה', הסכמת העם לכך (יד-כד)

העם	יהושע
<p>העם מכיר בטובה שה' עשה עמו ומתחייב לעבוד את ה' (טז-יח)</p> <p>ויען העם ויאמר: חלילה לנו מעזב את ה' לעבד אלהים-אחרים! כי ה'-אלהינו הוא המעלה אתנו ואת אבותינו מארץ-מצרים מבית-עבדים. ואשר עשה לעינינו את האתות-הגדלות האלה. וישמרנו בכל הדרך אשר הלכנו בה, ובכל העמים אשר עברנו בקרבם. ויגרש ה' את כל העמים ואת האמרי ישב-הארץ מפנינו. גם אנחנו נעבד את ה'! נימוק: כי-הוא אלהינו!</p>	<p>עליכם לבחור, או לעבוד את ה' או לעבוד אלהים-אחרים (יד-טז)</p> <p>ועתה: יראו את ה'! ועבדו אתו בתמים ובאמת! והסירו את אלהים אשר עבדו אבותיכם בעבר-הנחר ובמצרים! ועבדו את ה'! ואם רע בעיניכם לעבד את ה' בחרו לכם היום את מי תעבדו: אם את אלהים אשר עבדו אבותיכם אשר מעבר-הנחר, ואם את אלהי-האמרי אשר אתם יושבים בארץם. ואנכי וביתי (=אבל אני, יהושע ומשפחתי) נעבד את ה'!</p>
<p>ויאמר העם אל יהושע: לא, כי את ה' נעבד! (כא)</p>	<p>ה' הוא אל קנאי, ה' מעניש את מי שמתחייב לעבוד אותו ומפר את התחייבותו (יט-כ)</p> <p>ויאמר יהושע אל העם: לא תוכלו לעבד את ה' כי אלהים-קדושים הוא (מכיוון שבאלהים יש קדושה רבה יש בו גם משום סכנה, הוא דורש ממאמיניו מסירות רבה ושמירת בריתו) אל-קנזא הוא (=מעניש את מי שעוזב אותו והולך אחרי אלהים-אחרים) לא ישא לפשעכם ולחטאותיכם! כי תעזבו את ה', ועבדתם אלהי-נכר: ושב והרע לכם, וכלה אתכם אחרי אשר היטיב לכם! ויאמר יהושע אל העם:</p>
<p>ויאמרו: עדים (כב)</p>	<p>עדים אתם בכם כי אתם בחרתם לכם את ה' לעבד אותו (כב)</p>
<p>ויאמרו העם אל יהושע: את ה'-אלהינו נעבד! ובקולו נשמע! (כד)</p>	<p>ועתה הסירו את אלהי-הנכר אשר בקרבכם (הוציאו מקרבכם כל סממן שיש בו שייכות לעבודה זרה, פסלונים, תכשיטים וכו') והטו את לבבכם אל ה' אלהי-ישראל (כג)</p>

כריתת ברית בסיום הכינוס (כה-כח)

כריתת ברית, כתיבתה על ספר (כה-כו)

וַיְכַרְתַּם יְהוֹשֻׁעַ בְּרִית לְעַם בְּיָוֶם-הַהוּא ! (=יש כאן מעין חידוש ברית שכרתו בנ"י עם ה' בהר-סיני)
וַיֵּשֶׁם לוֹ חֹק וּמִשְׁפָּט בְּשִׁכְמְכֶם ! (=יהושע קבע חוקים ומשפטים לתקנת הציבור וליישוב הארץ).
וַיִּכְתֹּב יְהוֹשֻׁעַ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּסֵפֶר תּוֹרַת-אֱלֹהִים
(=אין הכוונה שכתב החוקים ומשפטים בתורה ממש,
אלא כנראה שכתב אותם בספר (מגילת קלף = ספר) ומכיוון שיהושע נביא ספר זה נחשב תורת אלהים)

הקמת אבן המשמשת כעדה לברית (כו-כז)

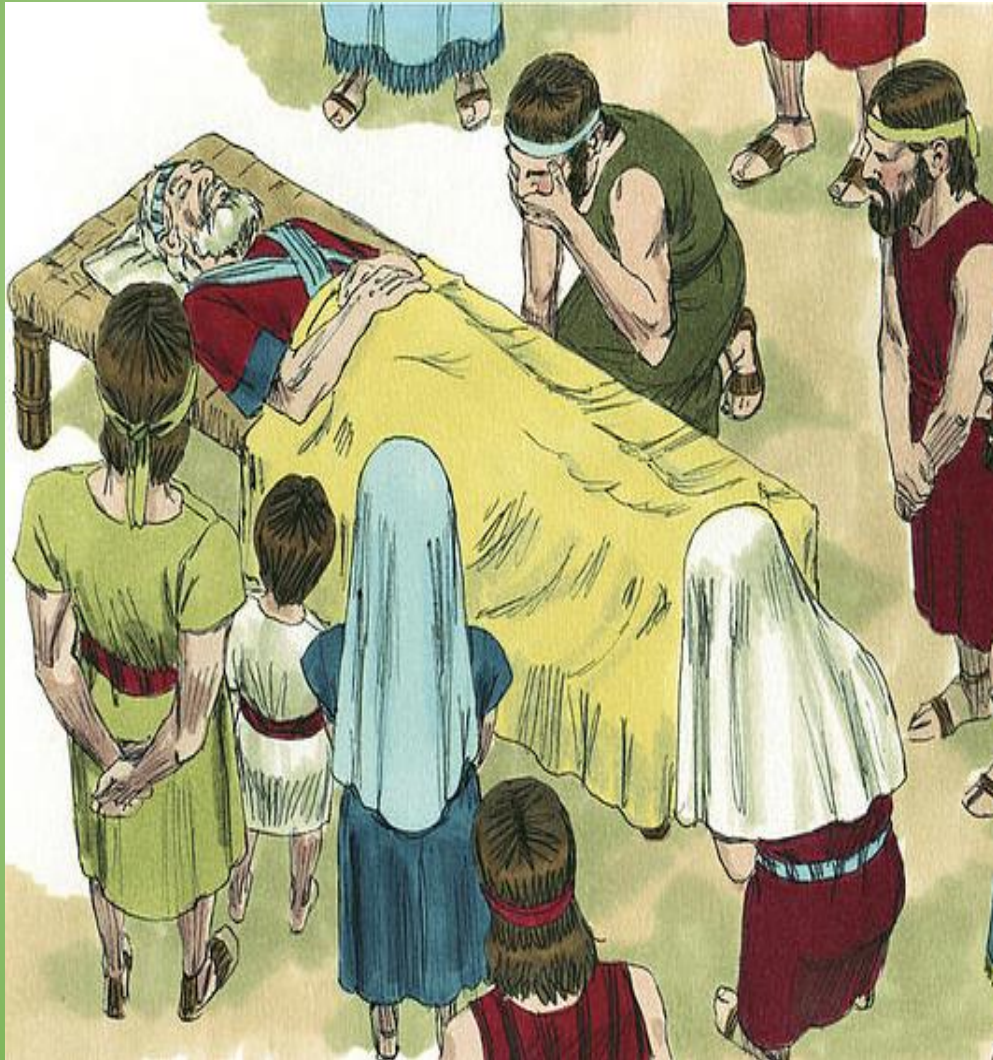
וַיִּקַּח אֶבֶן-גְּדוֹלָה (=לקח אבן שתשמש כמעין מצובה, ועליה כנראה כתב את אותו חוק ומשפט)
וַיְקִימָהּ שָׁם תַּחַת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּמִקְדָּשׁ-ה' (=העבירה למקדש בשילה, לפי פירוש אחר והיה בשכם איזשהו מקדש, יש פירושים נוספים)
וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל-הָעָם: הִנֵּה הָאֶבֶן הַזֹּאת תִּהְיֶה-בְּנֹו לְעֵדָה,
כִּי הִיא שָׁמְעָה אֶת כָּל אֲמֵרֵי ה' אֲשֶׁר דִּבֶּר עִמָּנוּ,
וְהִיְתָה בְּכֶם לְעֵדָה, פֶּן תִּכַּחֲשׁוּן בְּאֱלֹהֵיכֶם.

שילוח העם (כח)

וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ אֶת הָעָם אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ.

מות יהושע וקבורתו (כט-ל)

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים—הָאֵלֶּה:

וַיָּמָת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן—נֹנָן עֶבֶד ה' בֶּן—110 שָׁנִים.

וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּגִבּוֹל נַחֲלָתוֹ, בְּתַמְנַת—סֵרַח אֲשֶׁר בְּהַר—אֶפְרַיִם,

מִצְפּוֹן לְהַר—גֵּעֵשׁ (=מִצְפּוֹן לְהַר שְׁבַאזוֹר נַחֲלָתוֹ. מִקּוֹם הַהַר כּוּס לֹא ידוע,

אוּלַי בַּאזוֹר חַלְמִישׁ שְׁבַגְבוֹל בְּנִימִן אֶפְרַיִם כּוּס, לִיד הַיִּשׁוּב נוּוָה—צוּף)

עבודת ה' בזמן יהושע, קבורת עצמות יוסף, מות אלעזר וקבורתו (לא-לג)

ישראל עובדים את ה' בתקופת יהושע והזקנים שלאחריו (לא)

וַיַּעֲבֹד יִשְׂרָאֵל אֶת ה' כָּל יְמֵי-יְהוֹשֻׁעַ,

וְכָל יְמֵי הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר הָאָרִיכוּ יָמִים אַחֲרֵי יְהוֹשֻׁעַ, וְאֲשֶׁר יָדְעוּ אֵת כָּל מַעֲשֵׂה ה' אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל.

קבורת עצמות יוסף בשכם (לב)

וְאֵת עֲצָמוֹת-יוֹסֵף אֲשֶׁר הָעֵלוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם קָבְרוּ בְשֵׁכֶם,

בְּחֶלְקֵת-הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר קָנָה יַעֲקֹב מֵאֵת בְּנֵי-חַמּוֹר אָבִי-שֵׁכֶם בְּ- 100 קִשְׁיֻטָּה (=סוג של מטבע),

וַיְהִי לְבְנֵי-יוֹסֵף לְנַחֲלָה (= כוונת הכתוב אולי לומר שחלקת השדה הייתה לבני-יוסף באופן כללי, ולא התחלקה בין אפרים למנשה).

מות אלעזר בן-אהרן וקבורתו (לג)

וְאַלְעָזָר בֶּן-אַהֲרֹן מָת, וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּגִבְעַת-פִּינְחָס בְּנוֹ, אֲשֶׁר נָתַן לוֹ בְּהַר-אֶפְרַיִם.